

Een Romeins brandrestengraf en een kuil uit de volle middeleeuwen op de wijk “Nederholbeek” te Etikhove (Maarkedal)

Jean-Pierre Parent, Nico De Brouwer, Nick Van Liefferinge en Luk Beeckmans (w.a. Quadriga)

Tijdens een werfcontrole bij de uitbreidingswerken aan het containerpark te Etikhove kon Jean-Pierre Parent in mei/juni 2014 een paar interessante archeologische sporen intekenen. Het betreft een Romeins graf en een kuil uit de volle middeleeuwen.

1. Situatie

De vindplaats is gelegen op het huidige containerpark van Etikhove, tussen de Stationsberg en de Nederholbeekstraat, op de wijk Nederholbeek (kad.: Maarkedal, Etikhove, perceel 895e).

De site bevindt zich op een matig droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (bodemserie Lcc). Ten noorden van de site bevindt zich een matig droge zandleembodem zonder profiel (bodemserie Lcp). Ten oosten komt een matig natte zandleembodem zonder profiel voor (bodemserie Ldp). Ten westen van de site - op de helling - is dit een droge zandleembodem met textuur B horizont (bodemserie Lba).

Het Romeins graf en de middeleeuwse kuil werden aangetroffen op een hoogte van ca. 42 m TAW. Ten oosten van de vindplaats stroomt de Hollebeek van zuid naar noord.

Fig. 1
Situatiekaart van Etikhove (Maarkedal) met aanduiding van het Gallo-Romeinse brandgraf (1) en de middeleeuwse structuur (2).

Fig. 2
Bodemkaart met aanduiding van de sporen.

Fig. 3
Het vernieuwde containerpark van Maarkedal met aanduiding van de sporen.

2. Romeins graf

Op ongeveer 30 cm onder het maaiveld bevond zich een spoor met trapeziumvormige aflijning en een NW-ZO oriëntatie. De vulling ervan vertoonde een donkergrijze tot zwarte kleur. De afmetingen van het spoor bedroegen 50 cm/70 cm bij 125 cm. Na het couperen tekende zich een kuil af met vlakke bodem en een uit-

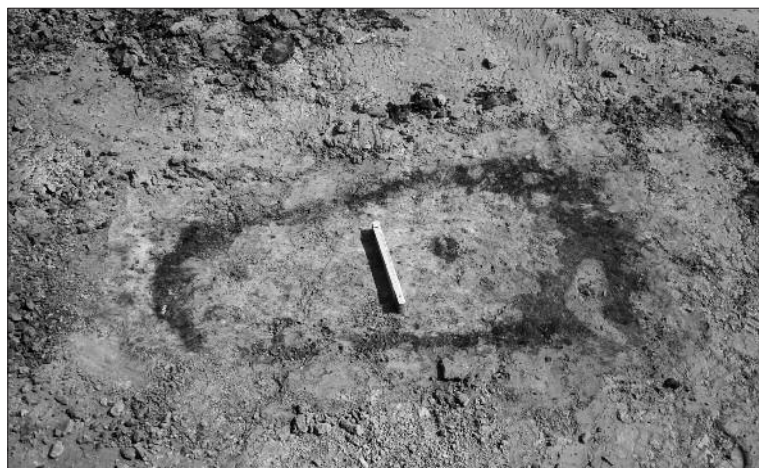

Fig. 4
Foto van het Gallo-Romeinse brandgraf (spoor 1).

gravingsdiepte van ongeveer 13 cm beneden het aanlegvlak (spoor 1).

De inhoud bestond uit houtskool, wat verbrande leem en verbrand bot. Dit laat toe om het spoor te interpreteren als een Romeins brandrestengraf. Wegens het ontbreken van mobiele vondsten zoals aardewerk is het graf moeilijk scherp te dateren.

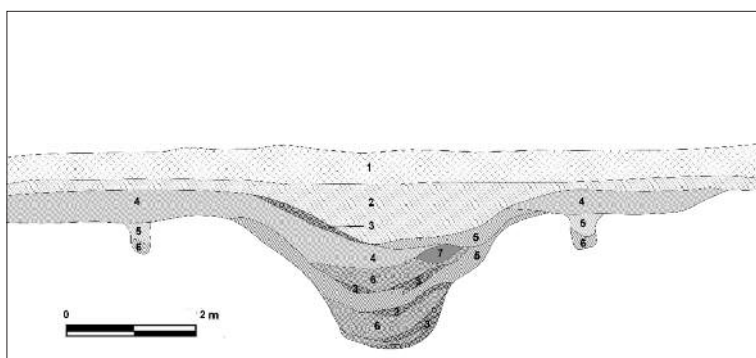
3. Een kuil uit de 10de-11de eeuw

De snel voortschrijdende werkzaamheden bemoeilijkten het uitvoeren van degelijke waarnemingen. Zowel in de profielwand van de werkput als in het aanlegvlak werd een kuil met een rechthoekige aflijning waargenomen. Volgens de waarnemingen van J.-P. Parent was de kuil volledig omgeven door een greppel met een U-vormige uitgraving (afb. 7). In de vulling van de kuil werden enkele scherven importaardewerk uit het Rijnland en het Maasland aangetroffen, in associatie met scherven van lokale kogelpotwaar, brokken verbrande leem, een ijzerslak en enkele ruwe brokken glauconiethoudende zandsteen (spoor 2).

Fig. 5
Foto van de middeleeuwse structuur (spoor 2).

Fig. 6
Tekening van de doorsnede van de middeleeuwse structuur: 1. Lichtgele zandige leem; 2. Lichtgrijze zandige leem, houtskoolinclusies; 3. Lens van donkergrijze zandige leem, veel houtskoolinclusies; 4. Lichtgrijze zandige leem, houtskoolinclusies; 5. Grijze zandige leem met veel houtskool; 6. Donkergrijze zandige leem met veel houtskool; 7. Verbrande leembrok >>

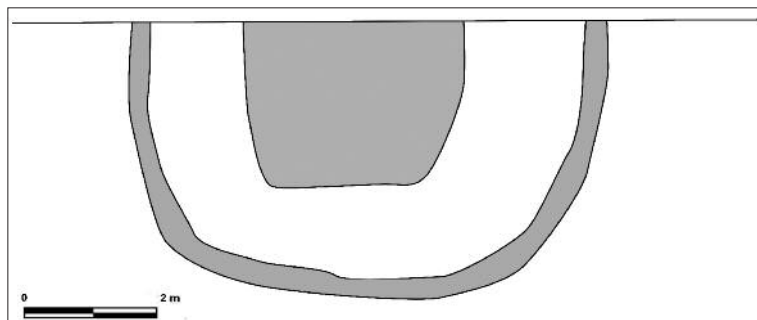

Fig. 7
De omgrachte kuil
(spoor 2). Interpretatie-
tietekening van een
deel van de platte-
grond.

Inventaris van het aardewerk

Importaardewerk

Wandfragmenten

- Twee scherven in wit/geel aardewerk met rode beschildering (Rijnlands).
- Eén scherf in witbakkend aardewerk met sporen van lood glazuur (Maaslands).

Lokaal grijs aardewerk

Randfragmenten van kogelpotten

- Naar buiten gebogen rand met afgeronde top (afb. 8, 1) (cf. De Grootte 2008, 39, pl. 1)¹
- Naar buiten gebogen rand met opstaande lip (afb. 8, 2) (cf. De Grootte 2008, 14, pl. 7).
- Korte manchetrans met naar buiten afgeschuinde top, dekselgeul (afb. 9, 1) (De Grootte 2008).
- Korte rechte hals, uitstaande rand met afgeronde top (afb. 10, 1) (cf. De Grootte 2008, 60, pl. 5).
- Korte rechte hals, uitstaande rand met verdikte afgeronde top (afb. 10, 2) (cf. De Grootte 2008, 30, pl. 6).
- Korte rechte hals, sterk naar buiten gebogen rand met afgeplatte top (afb. 10, 3) (cf. De Grootte 2008, 6, pl. 4).
- Korte, opstaande licht naar buiten staande rand met afgeplatte top (afb. 10, 4) (cf. De Grootte 2008, 30, pl. 9).
- Korte, opstaande licht naar buiten staande rand met afgeronde en licht verdikte top (afb. 10, 5) (cf. De Grootte 2008, 49, pl. 9).
- Korte rechte hals, uitstaande rand met verdikte afgeronde top (afb. 10, 6) (cf. De Grootte 2008, 24, pl. 10).
- Opstaande, licht naar buiten staande rand met naar binnen afgeschuinde top (afb. 10, 7) (cf. De Grootte 2008, 42 pl. 6).
- Opstaande licht naar buiten staande rand met afgeronde top (afb. 10, 8) (cf. De Grootte 2008, 28, pl. 10).

¹ De Grootte 2008 (II), 48-57

- Licht naar buiten staande rand met afgeronde top (afb. 10, 9) (cf. De Grootte 2008, 37, pl. 9).
- Opstaande licht naar buiten staande rand met afgeronde top (afb. 10, 10) (cf. De Grootte 2008, 1, pl. 1).
- Naar buiten staande rand met afgeronde top (afb. 10,11) (cf. De Grootte 2008, 8, pl. 1).
- Korte rechte hals, uitstaande rand met verdikte afgeronde top (afb. 10, 12) (cf. De Grootte 2008, 29, pl. 11).
- Naar buiten geplooid rand met opstaande lip (afb. 10, 13) (cf. De Grootte 2008, 10, pl. 12).
- Naar buiten geplooid rand met afgeronde top (afb. 10, 14) (cf. De Grootte 2008, 13, pl. 5).
- Naar buiten geplooid rand met afgeronde top (afb. 10, 15) (cf. De Grootte 2008, 11 pl. 11).
- Naar buiten geplooid rand met licht naar binnen afgeschuinde top (afb. 10, 16) (cf. De Grootte 2008, 22, pl. 5).
- Naar buiten geplooid rand met afgeronde top (afb. 10, 17) (cf. De Grootte 2008, pl. 5, 8-9).

Versierde wandfragmenten

- Radstempellijnen (afb. 10, 18-19 en 22-31).
- Meandervormige groeflijnen (afb. 10, 21).
- Horizontale ribbellijnen (afb. 10, 20).

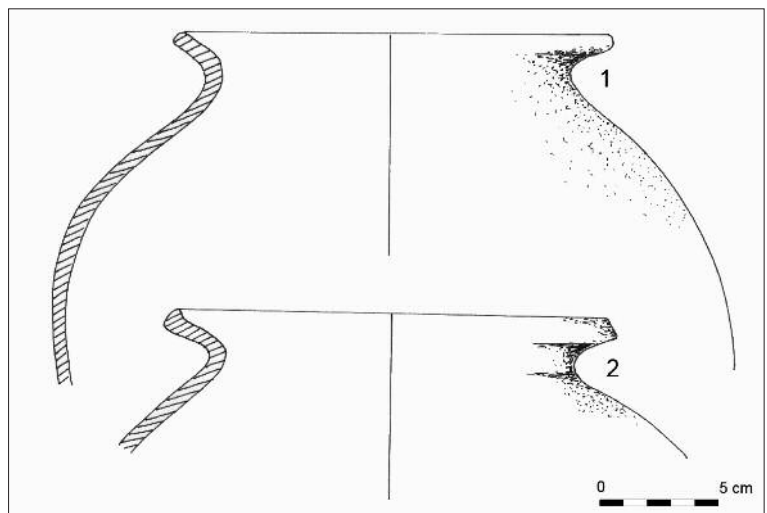
Giettuit en bodemfragment

- Giettuit van een tuitpot (afb. 9, 2).
- Bodemfragment met een licht naar buiten staande standring (afb. 9, 3).

Wandfragmenten

Er werden 283 wandscherven geteld. De dikte van de scherven varieert tussen 4 en 8 mm.

Fig. 8
Tekeningen van het
schervenmateriaal.

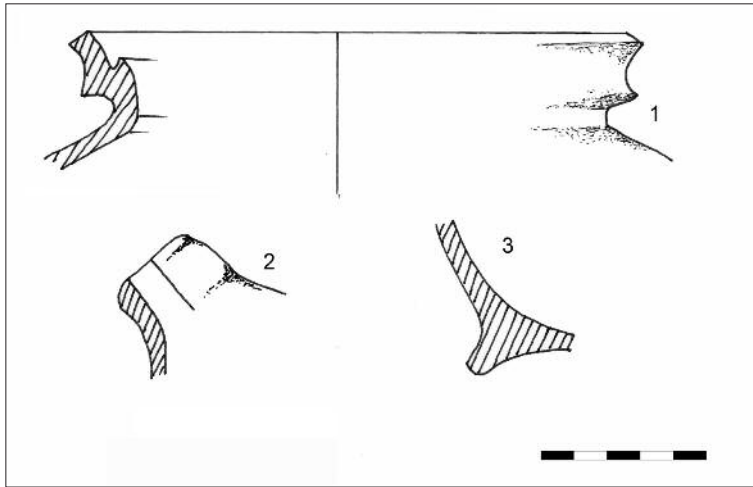
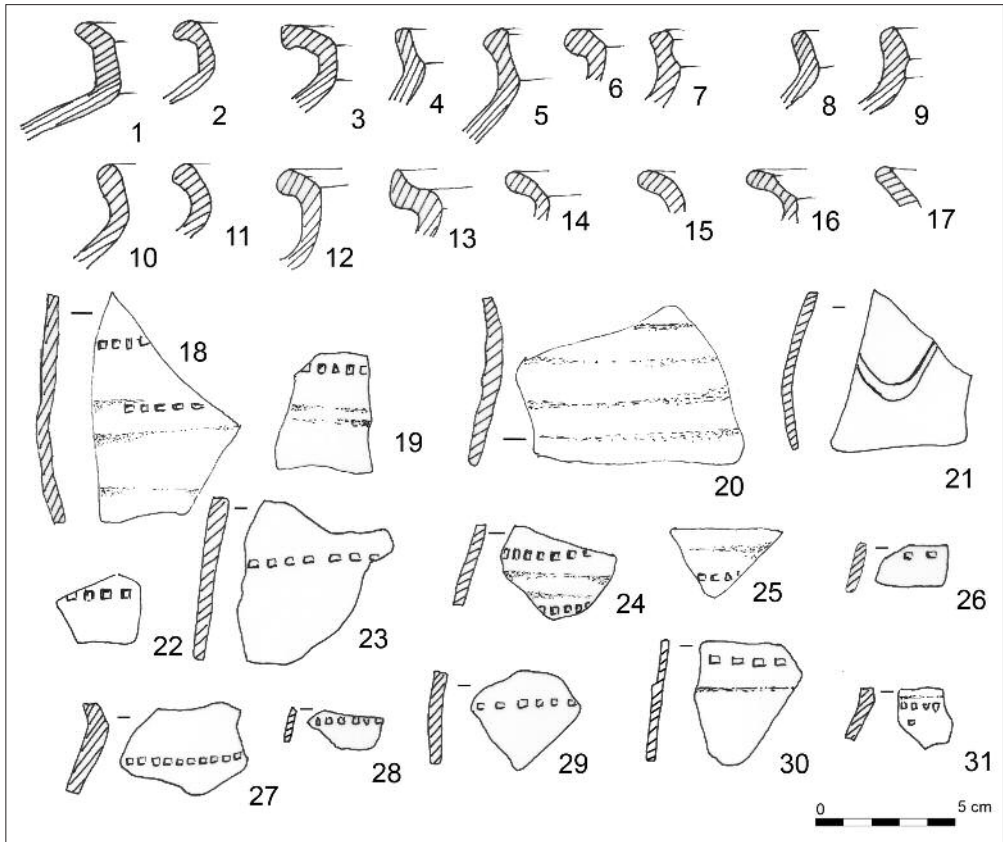

Fig. 9
Tekeningen van het
schervenmateriaal.

Technische kenmerken

De categorie van het lokale aardewerk is op de draaischijf vervaardigd en reducerend gebakken. Op basis van de textuur van de buitenwand wordt het assemblage opgedeeld in groepen met een glad, ruw of korrelige wandafwerking. In de kern vertonen de

Fig. 10
Tekeningen van het
schervenmateriaal.

baksels een lichtgrijze tot donkergrijze kleur. De verschraling bestaat voornamelijk uit zand. De hardheid van de bakking varieert tussen zacht en zeer hard.

Datering

Zowel het roodbeschilderde aardewerk uit het Rijnland als het witbakkende aardewerk met sporen van loodglazuur uit het Maasland komen voor vanaf de late 10e eeuw tot de vroege 13e eeuw². Het lokale aardewerk kan op basis van de typologie van Dr. Koen De Grootte worden gedateerd in de periode 975-1025³.

4. Besluit

Het Romeinse graf van Etikhove/Nederholbeek is niet het enige graf uit deze periode dat in deze gemeente werd ontdekt. In het Maarkelenhoutbos, op de plaats Maarkendries, werd een grafveld van 18 brandrestengraven gevonden. Op de "Boektaillie" werd een geïsoleerd brandrestengraf ontdekt, afgezoomd met grove ruwe stenen. Het werd gedateerd in de 2e helft van de 3e eeuw⁴.

De aangetroffen sporen uit de volle middeleeuwen maken ongetwijfeld deel uit van een meer uitgestrekte nederzetting. De rechthoekige kuil, omgeven door een smalle circulaire greppel, is moeilijk te interpreteren. Misschien gaat het om een structuur met een voorraadfunctie (silo). De vulling bevatte - naast enkele scherven Maaslands en Rijnlands importaardewerk - vooral fragmenten van lokale kogelpotwaar. De context is op basis van het aardewerk ruim te dateren in de periode 975-1125.

Deze archeologische sporen, hoe beperkt ook, geven ons verdere informatie over de Romeinse aanwezigheid en bieden voor het eerst ook een kijk op de bewoningsgeschiedenis in Etikhove tijdens de volle middeleeuwen⁵.

Bibliografie

De Grootte, K. 2008. *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen. Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10e-16e eeuw)*, Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed, 2 dln, Brussel.

² De Grootte 2008 (I), 317 en 338

³ De Grootte 2008 (II), 48-57

⁴ Van Doorselaer 1964, 256-258; De Mulder 1987, 101-110

⁵ Met dank aan Johan Deschietter (pam Velzeke) voor het nalezen van de tekst.

De Mulder, G. 1987. De Gallo-Romeinse bewoning in Zuid-Oost-Vlaanderen, *Handelingen van het Zottegems Genootschap voor Geschiedenis en Oudheidkunde*, 3, 101-110.

Van Doorselaer, A. 1964. *Repertorium van de begraafplaatsen uit de Romeinse tijd in Noord-Gallië*, 1, Brussel.